

УДК 27-475:271.4-722.52(477.84)

*АНДРІЙ ЖУК, бакалавр богослов'я, магістрант, факультет гуманітарних наук, Приватний заклад вищої освіти "Івано-Франківська академія Івана Золотоустого", Україна; магістрант, факультет історії, політології та міжнародних відносин, ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника", Україна
ORCID ID 0000-0001-6799-8977
zhuk.andrii.vasylovich@gmail.com*

ПАТРІОТИЧНО-ПОВЧАЛЬНІ МОТИВИ В ГОМІЛІЯХ ЄПІСКОПА УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ МИХАЙЛА САБРИГИ

ANDRII ZHUK, Bachelor of Theology, Master's student of the Faculty of Humanities, Private Higher Education Institution "Ivano-Frankivsk Academy Ivana Zolotoustoho", Ukraine; Master's student of the Faculty of History, Political Science and International Relations, State Higher Educational Institution "Vasyl Stefanyk Precarpathian National University", Ukraine

PATRIOTIC-EDUCATIONAL MOTIVATIONS IN HOMILIES BISHOP OF THE UKRAINIAN GREEK CATHOLIC CHURCH MICHAEL SABRIGI

У статті автором пропонується ґрунтовний богословсько-дидактичний аналіз проповідей, послань, статей та звернень єпископа Української греко-католицької Церкви Михайла Сабриги, виголошених ним з нагоди урочистих свят, патріотичних зібрань та неділь церковного року. Підкреслюються та висвітлюються патріотичні та повчальні мотиви у роздумах єпископа, які несуть навчально-методичний характер для широкого кола читачів. Актуалізуються питання значущості та впливу роздумів єпископа на морально-патріотичне виховання громадян. Аргументується актуальність і затребуваність упровадження навчально-методологічних ідей громадсько-релігійного діяча у процесі навчання, виховання і розвитку особистостей, зокрема, у вищих духовних і світських закладах освіти.

Ключові слова: єпископ Михайло Сабрига, Українська греко-католицька церква, проповідь, роз-

думи, патріотизм, духовність, навчання.

Summary. In the article the author offers a thorough theological and didactic analysis of sermons, messages, articles and appeals of the Bishop of the Ukrainian Greek Catholic Church Mykhailo Sabryha, delivered by him on the occasion of solemn holidays, patriotic gatherings and Sundays of the church year. The patriotic and instructive motives in the bishop's thoughts, which are of an educational and methodological nature for a wide range of readers, are emphasized and highlighted. The issues of significance and influence of the bishop's thoughts on the moral and patriotic upbringing of citizens are actualized. The urgency and demand for the introduction of educational and methodological ideas of public and religious figures in the processes of education, upbringing and development of individuals, in particular in higher spiritual and secular educational institutions, is argued.

Key words: Bishop Mykhailo Sabryha, Ukrainian Greek Catholic Church, sermon, reflections, patriotism, spirituality, teaching.

Мета: проаналізувати та окреслити патріотично-навчальні мотиви у проповідях та посланнях єпископа Української греко-католицької церкви Михайла Сабриги.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Питання особового персоналізму української нації займає чільне місце в наукових пошуках як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Ця тема сьогодні особливо актуальна, оскільки популярна не в одному напрямі освітньо-педагогічної діяльності.

Видатними особистостями та їх внеском у розвиток української нації цікавляться дослідники історії, педагогіки, психології, релігієзнавства, богослов'я тощо. Беззаперечним фактом є той, що окрему нішу даного наукового пошуку займають саме духовні лідери українського народу – церковні діячі (семінаристи, священники, монахи,

єпископи тощо). Вони, у свою чергу, мали великий морально-духовний позитивний вплив на перспективи розвитку народу в цілому та кожної особистості зокрема. Їх навчально-педагогічний внесок ще доведеться досліджувати не одному поколінню вчених. Одним з таких "гаємничих" духовних педагогів був єпископ Української греко-католицької церкви Михайло Сабрига (1940–2006 рр.). Проблематикою дослідження є патріотичність і дидактична мотивація у проповідях та посланнях цього релігійного діяча в часи повоєння Галичини та роки відновлення української незалежності. Предметом наукового пошуку послужили проповідницько-учительська діяльність та, власне, змістовне наповнення гомілій¹, виголошених єпископом Української греко-католицької Церкви Михайлом Сабригою під час Божественних Літургій, подій державного значення та урочистостей з різних нагод, зібраних у друковану збірку "Зерна віри" (2013 р.).

Аналіз досліджень і публікацій. На жаль, ґрунтовні наукові дослідження, присвячені життю та діяльності єпископа Михайла Сабриги, на даний час відсутні. Серед основного пошукового матеріалу наявний запис особистого інтерв'ю, яке збереглося в Інституті історії Церкви Українського католицького університету, де сам Михайло Йосипович єдиний раз погодився розказати про свій життєвий шлях під проводом Божого Провидіння; спогади його сестри Галини Сабриги; розповідь єромонаха Михайла Шевчишина та сучасників владики, котрі наводять конкретні факти з громадсько-релігійної діяльності Михайла Сабриги. Вагомим джерелом у вивченні даної тематики стане письмовий доробок про владику Михайла, оприлюднений у вільному доступі журналісткою Надією Шподарунок, котра в часи його єпископату

працювала у прес-службі Тернопільсько-Зборівської єпархії (Шподарунок). Серед наукових праць слід зазначити дослідження В. Ленцика, Я. Стоцького, І. Драпака, Б. Головина, М. Ханаса, Е. Андрущенко, Р. Бойка та ін., які посередньо в контексті загальновідомих подій Галичини та функціонування Тернопільсько-Зборівської єпархії УГКЦ згадують про постать Михайла Сабриги.

Основним джерелом у пошуках навчальних мотивів серед проповідей Михайла Сабриги виступає посмертно опублікована 2013 р. та упорядкована Н. Шподарунок збірка гомілій, послань і статей під назвою "Зерна віри. Науки та послання".

Виклад основного матеріалу дослідження. Моральність, духовність, патріотичність є основоположними прерогативами розвитку особистості (Жук, 2021, с. 47). Такі цінності дозволяють особі адаптуватися в суспільстві, розвиваючи його та пропагуючи правильні форми вдосконалення на тлі різного роду деградаційних процесів. Як правило, подібні цінності можуть генерувати та ділитися ними ті, хто живе і мислить такими категоріями, як добро, милосердя, любов, здорова толерантність, повага. Одна з історичних і релігійних постатей, яка володіла даними цінностями при житті та залишила невмирущі ідеї добра, святості на папері, – Михайло Сабрига, єпископ Української греко-католицької церкви.

Михайло Сабрига народився 22 листопада 1940 року в с. Бортків

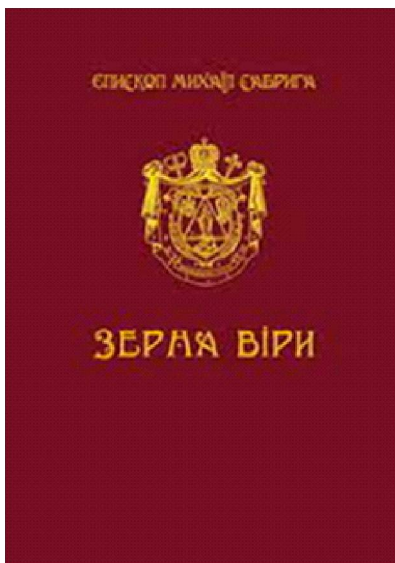
Золочівського району Львівської області. Початкову освіту здобув у Бортківській семирічній школі. Середню школу закінчив у селі Великі Вільшанці. 1967 р. почався новіціат у підпільному монастирі УГКЦ (м. Львів). 1 березня 1970 року єпископ Володимир Стернюк уділив Михайлу піддияконат, а 8 листопада 1971 року Михайло назавжди всеціло віддав себе на служіння Богові і людям, склавши вічні монаші обіти. На дякона і священника висвячений 1974 р. під час однієї Літургії. 12 жовтня 1986 року отець Михайло Сабрига висвячений на єпископа-помічника Львівського, а з 1900 р. призначений на служіння в Тернопільській області, де провадив свою архиєрейську службу до смерті. Помер Кир Михайло Сабрига 29 червня 2006 року у м. Житомир на 66-му році свого життя. Похований у с. Зарваниця (Теребовлянський район, Тернопільська область)

¹ Вид християнської проповіді повчального характеру.

(Жук, 2020, с. 84–87).

Єпископська діяльність Михайла Сабриги сповнена численними виголошеними проповідями та повчаннями, які несуть у собі невмирущий зміст особистого прикладу духовно-морального авторитету не тільки свого часу, а й з проєкцією на майбутні покоління. Варто зазначити, що за життя єпископ не надрукував жодної книжки, але ця відсутність заповнена великою кількістю рукописів, збережених очевидцями гомілій і наук на різні теми. Усі проповіді вдалося зібрати в одну книгу під назвою "Зерна віри. Науки та послання" за редакцією Надії Шподарунок, виданою 2013 р. тернопільським видавництвом "Джура".

Загалом збережена гомілетична спадщина складає 105 пропові-

дей богословського змісту, метою яких є дати відповіді на багато питань духовно-морального спрямування. Кожне повчання містить мотиви патріотичного духу та навчальної методики у формі батьківського виховання.

До диспозиції читача є понад 10 проповідей, присвячених розкриттю змісту великих дванадесятих свят (Канони Партикулярного права Української греко-католицької церкви, 2018) церковного року. У них єпископ докладно інтерпретує суть кожного свята, щоб вірний міг віднайти свою присутність у містерії подій Христового життя чи

місії Богородиці або ж буття Пресвятої Тройці. На основі кожного свята подаються певні повчальні рекомендації щодо святкування, висвітлюються загальнолюдські моральні пріоритети – віра, любов, вірність, терплячість та наука, які докладно спрямовані на виховання духовного суспільства: "Пізнавши науку Ісуса Христа, знаючи, що лише той може бути повністю щасливим, хто ходить у світлі Христової науки на засадах віри, у її святих правилах виховуймо наших дітей, аби забезпечити їм дочасне та вічне щастя" (Сабрига, 2013, с. 16).

Михайло Сабрига від часу отримання священничих свячень до дати виходу Української греко-католицької церкви з підпілля (1989–1990 рр.), на відміну від своїх братів у єпископстві зі Станіславівської єпархії Івана Лятишевського, Симеона Лукача, Івана Слезюка, Софрона Дмитерка, Павла Василика, які були арештовані та ув'язнені тодішньою владою (Жук, Делятинський, 2021, с. 607–609), залишався "гаємним" релігійним діячем – радянська влада до кінця не знала (бо підозри були) про його душпастирську діяльність або не мала на неї аргументованих доказів. Саме тому ґрунтовні повчальні настанови, сформовані на прикладі власного життєвого шляху "особи під прицілом", владика подає в посланнях до молоді, до родин та до людей з особливими потребами. Ці верстви населення єпископ вважає найбільш цінними та потребує уваги. Саме вони творять суспільство повноцінним і довершеним. Не може особистість розвиватися без родини, не настане старість без молодості, і не буде продуктивним милосердя без людей, які цього потребують. Усупереч противникам родинних цінностей, єпископ стверджує, що без подружжя людина була б поглинута природою та хаосом і земля знову стала б безлюдною пустелею (Сабрига, 2013, с. 405).

Владика доступно навчає і застаноляє роздумувати над руйнівними причинами сім'ї та родини, серед яких основні позиції займа-

ють безпідставні підозри, гордість, лінощі, шкідливі звички, дух нечистоти тощо. Кожен член сім'ї має бути патріотом свого подружжя, оберігати сімейне вогнище та мати за взірць життя Святої Родини. Кожна сім'я є місцем збереження вірності та любові, у якій народжуються діти, виховується молодь. Адже саме молодь, за словами Михайла Сабриги, має відповісти на виклики нашого часу, бути готовою проголошувати всюди Слово Боже, стаючи новою генерацією апостолів (Сабрига, 2013, с. 410).

У контексті апостольського служіння єпископ порушує проблематику існування зла, страждання, хвороб, природних катаклізмів і масштабних катастроф у світі, проєктуючи їх до життя людей, які терплять різного роду труднощі та невдачі. Щоб зрозуміти їх, потрібно посідати чесноти віри, любові та милосердя до оточуючих. Єпископ повчає кожного не бути байдужим до викликів, які переносять особи з обмеженими можливостями життя та існування: "Сучасний релігійний та моральний занепад робить людину байдужою до надприродних цінностей життя. Вона часто не чує голосу свого сумління... (Сабрига, 2013, с. 414). На моє переконання, єпископ має повну рацію, адже байдужість руйнує будь-які почуття любові та милосердя. Єпископ висловлює підтримку всім, хто терпить, навчаючи кожного шанувати їхню жертву та всяко підтримувати їх.

Окремий напрям повчань Михайла Сабриги займають послання, наповнені патріотичними мотивами, що відображають тверду позицію духовного діяча, який вболіває за розвиток своєї держави. Патріотичні мотиви присутні в наступних посланнях: "До річниць псевдособору", "33-й не дає нам жити з чистим сумлінням", "До українсько-го та польського народів" та інших.

Патріотичність, у розумінні владика, – це любов до України та вірність українській ідеї, яка ґрунтується на засадах духовності, волі, свободи, незалежності та відповідальності. "На щастя, – повчає ав-

тор, – вся історія української цивілізації засвідчує, що духовність нації ніколи не вмирає, вона може змаліти, підупасти, але знищити її доценту неможливо. Вона може щезнути тільки із самим народом" (Сабрига, 2013, с. 426).

Будучи дитиною повосення, утративши батька в дитячому віці, перетерпівши все насильство та обшуки тодішньої радянської влади, бачивши переслідування за християнську віру (Жук, 2020, с. 84–87), єрарх власним життям апробував усі ті настанови, які дає майбутньому поколінню в ім'я єдності та любові, навчаючи зберігати і поширювати ідею добра не тільки у площині особистого буття, а й задля блага держави та народу. У контексті патріотичного виховання єпископ категорично засуджує насильство, несправедливість, кривду щодо ближнього як такі, що суперечать вірі у Христа. Михайло Сабрига, добачаючи жорстоку спрямованість окремих провідників народу, навчає плепати чесноту прощення, яке зможе примирити всіх тих, хто забув, що мир є основною запорукою розвитку цивілізації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасний швидкий стан психологічного розвитку різних верств населення вимагає ґрунтовних досліджень праць духовних авторитетів, аби завдяки їх прикладу внеможливити різкий перебіг секуляризованих явищ на площині навчання і виховання. Патріотично-повчальні методологічні мотиви присутні у всіх статтях та гомілях єпископа Михайла Сабриги, які мають за мету власним прикладом навчити людину справжнім чеснотам та цінностям, що є не тільки запорукою до щасливого життя на землі, а й правильною дорогою до осягнення Небесного Царства.

Отож уся літературна спадщина єпископа Української греко-католицької церкви Михайла Сабриги, яка, власне, презентована у проповідях, посланнях та статтях, наповнена педагогічним виховним змістом, аналіз якого виокремлює патріотичну, навчальну та методологічну основи морально-духовного виховання суспільства.

Дана проблематика потребує більш глибокої інтерпретації та аналізу, застосовуючи метод критичного пізнання з метою використання плодів проповідницької діяльності єпископа Михайла Сабриги у площині розробки навчально-методичної бази щодо виховання морально зрілого та відповідального суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Жук, А. (2021). Ісус Христос як найвищий приклад для морально-духовного виховання здобувачів вищої освіти. *Слово вчителю*, 4.

Жук, А. (2020). Владика Михаїл Сабрига (1940–2006): спроба історичного портрету. *Матеріали конференцій Молодіжної наукової ліги*, 83–87. Взято з <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/liga/article/view/5054>

Жук, А., Делятинський, Р. (2021). Ієрархія Станіславівської (Івано-Франківської) єпархії у часи підпілля Української греко-католицької церкви (1946–1989 рр.). *ГРААЛЬ НАУКИ*, 2–3, 607–609. Взято з <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.02.04.2021.127>

Канони Партикулярного права Української греко-католицької церкви. (2018). Кан. 10. Взято з http://news.ugcc.ua/documents/kanoni_partikulyarnogo_prava_ugkts_82426.html

Сабрига, М. (2013). Зерна віри. Науки і послання. Тернопіль: Джура.

Шподарунок, Н. Спогад. Преосвященний владика Михайло Сабрига. Взято з <http://www.tze.org.ua/arhyjeparhija/yepyskopy/vladykamykhail-sabryha/44-jeparhija/preosvjashchenny-vladykamsabryga/304-spogad.html>

REFERENCES

Zhuk, A. (2021). Isus Khrystos jak najvyshhyj pryklad dlja moraljno-dukhovnogho vykhovannja zdobuvachiv vyshhoji osvity. *Slovo vchytelju*, 4.

Zhuk, A. (2020). Vladyka Mykhajil Sabrygha (1940-2006): sprobа istorychnogho portretu. *Materialy konferencij Molodizhnoji naukovoji lighy*, 83–87. Retrieved from <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/liga/article/view/5054>

Zhuk, A., Deljatynskij, R. (2021). Ijerarkhija Stanyslavivskoji (Ivano-Frankivskoji) jeparkhiji u chasy pidpillja Ukrajinjskoi ghrekokatolyckoji cerkvy (1946–1989 rr.). *GhRAALJ NAUKY*, 2–3, 607–609. Retrieved from <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.02.04.2021.127>

Kanony Partykuljarnogho prava Ukrajinjskoi ghreko-katolyckoji cerkvy. (2018). Kan. 10. Retrieved from http://news.ugcc.ua/documents/kanoni_partikulyarnogo_prava_ugkts_82426.html

Sabrygha, M. (2013). Zerna viry. Nauky i poslannja. Ternopilj: Dzhura.

Shpodarunok, N. Spoghad. Preosvjashchennyj vladyka Mykhajlo Sabrygha. Retrieved from <http://www.tze.org.ua/arhyjeparhija/yepyskopy/vladyka-mykhailsabryha/44-jeparhija/preosvjashchenny-vladykamsabryga/304-spogad.html>

Стаття надійшла 26. 11. 2021 р.

